

vanom, u sred zvijezde. Sjede na trotoarski beton. Uzeh cigar iz lijeve i nastavili pušiti. Kad je ustao i opet pošao k meni, opet sam premjestio cigaru iz desne u lijevu i opet ga u zvijezdu. Opet je sjeo. I ostao da sjedi. I sjedeći gledao kako odlazimo. I zakazao, sutradan, tuču između svog društva i mene sa čitavom boks-ekipom. Odveo sam srednjaše, poluteškaše i teškaše u park, upao među Radine kao soko među golubove, letjeli zdravi zubi na sve strane. Poslije te noći postao sam naslavljivi momak u Rupašinu.

Milko i ja ćemo izvesti jedan štos preko kojeg ću provjeriti koliko me Rujka voli. Pred njezinom kapijom jedan drugom duvali cigarske dimove u oči da natjeramo suze. Milko će ući u njezino dvorište, zovnuti je iz sobice. Počeće plačnim glasom: »Eto, Rujka, gimu ljudi svakako. Nekome se nerašepuri padobran, razbije se o zemlju. Nekoga usmrći bodljivo goveče. Nekoga sačekaju u mraku pa s leđa. Pune novine svakakvih smrtni. Crnka malo prije pregazi limuzina. Kukavni seljo se još nije naučio prelaziti ulicu i nastrada!« Rujka vidjela suze u njegovim očima, krikнула, zanesvjestila se. Ulazim u dvorište smijući se s uludasto, od sreće. Milko pumpa vodu na pumpu tu, u avliji, zalijeva je. Prepao se da joj se šta ne dogodi. Nikako da zaustavim smijeh. Povratila se, ustala i, blijeda kao krpa, prišla mi: »Zašto se šališ tako neslano?!« I dva puta me po lijevom obrazu: blis!, blis! Sad se Milko počeo smijati kao ja čas prije. Nadode mi šta bi u tom času uradili moj otac i moj djed da su na mom mjestu. Izubijali bi je namrtvo, izgazili je. Nema većeg poniženja za muškarca od ženskog šamara. Ali pogledah kako je lijepa njezina kuća na boj i suspregh se da ne ispadnem zaostali seljak. Kroz dva-tri dama donjeću joj zlatnu narukvicu za pomirenje. Zakleću joj se na vječnu ljubav. Utetoviraću na ljevici, tačno na sredini između šake i lakta — »Rujka«.

Kad prođe zima i dođe proljeće, kad se počnu nositi košulje kratkih rukava, naši ljetnici će se zagledati u to »Rujka«. Nas dvoje im nećemo silaziti s jezika jednog trena. Rujkin stric Slavko će za Prvi maj otići u Lipovo i premijeti Prstonji šta se sve priča za nas dvoje. Nalagaće da kod Rujke spavam otkako sam napustio Miku Stevića (A ja Miku napustio pola godine prije nego što sam počeo oko Rujke, čim mi je krenula stipendija, i nastanio se u Partizanskoj 22). Ovo će Prstonju silno uzrujati. Zar da njegova jedinica živi s momkom čiji djed učini onolike zulume njegovoj kući, čija familija služi za rug svoj Ljutoj Krajinji. Stići će u Rupašin nedjeljom pred noć i Rujku, kad sam je dopratio iz grada, izbacio iz kuće s riječima: »Nijesam ja ovo zidao za barabe, da joj dijete od kile!« Ja je sačekao na ulici i odveo u Partizansku 22. Prstonja nam ujutru došao u pohode. Zabrillio se. Uzvio brčić kao predratni žandar. Počne li, mislio sam, s grdnjama na mene i moje, izubijaću ga da ga niko od roda za osam dana neće prepoznati. Reče Rujki: »Nemaš ništa od mene! Nikakva miraza! Odričem te se!« Okrenuo se i otišao. Širom Rupašina i Ljute Krajine pronjelo se kako je Prstonjina jedinica, onakva ljepotica i miraždžika, otišla za najveću rupašinsku i krajišku barabu.

Rastali smo se ubrzo, jer nismo imali od čega živjeti kako je ona željela... Napustio sam posao u »Elektro-Vojvodini«, napustio sam boks klub, i otišao da po našim krajiškim selima uvođim elektriku. Putujući vozom prema Lipovu, pušio sam cigar za cigarom. Čikove sam gasio po onom mjestu na ljevici na kom je utetovirano »Rujka«, sve dok tetovirovinu nisam uništio. Na tom mjestu mi se i dan-danas poznaje rana koja me, kako je Rujka postala čuvena radio-pjevačica, često zaboli.

Odlomak iz romana PSECA ZVIJEZDA

pesme

hans magnus encensberger

VILHELM RAJH (1897 — 1957)

Tada, leta 37, treba da je bio gotovo srećan. Bele noći, čamci u fjordu kraj Osla, ili uz zlatnu rakiju sa Zigurdom, Nikom i Arnulfom u pozorišnom kafeu: prva violina je svirala Ravelov **Bolero**, gosti su se došaptavali:

To je on! Naravno, imali su pravo, naravno, bio je lud, kljakavac koji se razmahivao, nagnao je u bekstvo sve svoje prijatelje: iznudio im je (tim izdajnicima) priznanja, crno na belo (o senko Staljinova),

i papir zaključao u pisaci sto. (Da, može se to nazvati i paranojom.) **Shvatite me za hiljadu godina.** Sta to već znači: pobunjenik? Milije bi mu bilo da je među onima što se smeju. Poput deteta koje lovi mušicu

i osluškujе stisnutu šaku: ono što je držao u pesnici pulsiranje je i izgledalo živo. Trzalo se. To Ono. Ipak, niko mu nije hteo verovati. Znači, daj dokaze! Gajgerovi brojači, štoperice, mikroskopi. Taj **Faradej orgazma**,

guru, diletant — otkrio je ovo: Ljubav je ona što sve čini, merljiva je, plave boje, pokreće sazvežđa, žabe, oblake. (To hujanje u njegovoj dečaćkoj lobanji nikad nije prestajalo.

Posed u Bukovini. Vatre na krompirištu, prašnjavi putevi, brujanje vršalice. U gospodskoj kući krevetske tajne, samoubistvo kraj ribnjaka, i kasnije, doživotno, potkožni svrab, ekcem sećanja.)

Voleo je zelenu uniformu, **K** und **K** gajtane i mamuze, karanfile, diplome, počasti, svoj beli mantil, sanjao o tome da u trijumfu, na belom konju, uz zvuke Ravelovih klarineta — projaše kroz Brandenburšku kapiju.

Pod zastavom marksizma: požutele sveske. Zbilja, borio se protiv tlačenja, mnogima pomogao, ipak kad je njegova dvogodišnja kći zapevala božićnu pesmu, padoše šamari, a on počeo pevati **Internacionalu**.

Potom samo još trabunjanje, scajens-fikšn. Mehurić života protiv **emocionalne kuge**. Vegeto-Bio-Organ-Energetizam, ukratko:

Orgazam je orgazam je orgazam.
Zene su ostale kuvarice, pisaca snaga, ogledni kunići.

Spolja celuloid, iznutra staklena vuna, gvozdeni opiljci. Ventilni na poklopcu. Akumulator skuplja čudotvornu moć, zrake sreće. Devojke i učenici grozničavo zauzimaju mesta — u uspravnom kovčegu. Eksperiment počinje.

Puls se ubrzava, temperatura raste: Evo dokaza! Svuda veša natpise: **It can be done!** Ljubavni zraci pokreću motore, donose kišu i leče sve: rak, šizofreniju, posledice vodonične bombe...

No tad miševi skapavaju u podrumu, ucrvenelih očiju učenici puze iz svojih boksova, žmirkaju, povraćaju, **sve je nekako pošlo naopako**, a kad se uzbudi, pojavljuje se ekcem, bezmerno piće, puši,

kašlje, uzdrman srčanim napadima, otimaju mu pronalaskе, žene ga varaju, plaši se požara, špijuna, nepogoda i kidnaperā. Smeju mu se, o njemu čute kao da je mrtav. Ko je kriv?

To je mafija naučnikā; to je hajka (**nadlekar, jevrejski pornograf**); to su boljševici; svuda vrvi od agenata; to je zavera; prete kućni pretresi; spaljuju se knjige: **Blackout**.

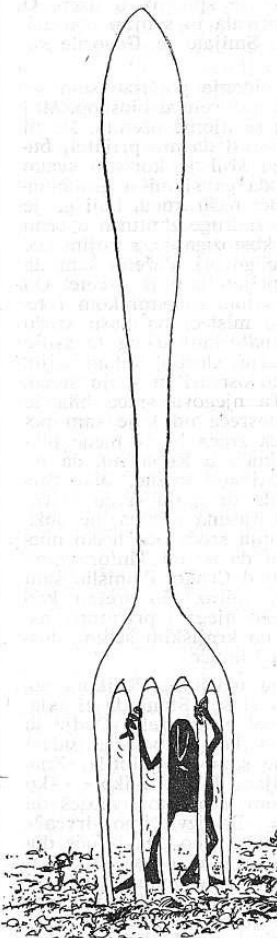
Iz kosmosa stiže neprijatelj letećim tanjirima, njihov auspuh čadi stene, sve zakužuje. **TOP SEKRET!** Koješta. Kad se ne bi mešao svojim čudotvornim oružjem... **Prva bitka za Univerzum... On, pronalazač,**

s lisicama na rukama, odbija da govori. Brani se smušeno, zapinje, najzad učiti. O doktore Mabuze! O manijače spasenja! O rozenkrojceru snošaja! O Pravdeni Jakove nauke! O Hristov trbuhozborče!

O nemoćni pomoćniče čovečenstva! O mistični tehnochrato! O kabalisto iz filmova strave! O propali oslobodiće! Nad tammicom kruže bombarderi, pogrešno, užasno pogrešno klarineti odjekuju pokraj groba, sve je bilo uzalud.

MIHAIL ALEKSANDROVIČ BAKUNJIN (1814—1876)

Zeleo sam samo jedno, uzviknuo je, da do smrti potpuno sačuvam osećanje pobune koje mi je sveto! — Komedijaš, glupak, prokleti Kozak! — To je ljubav

prema nestvarnom, osnovni nedostatak moje prirode. — Muhamed bez Korana! — Mir me dovodi do očaja. — Opsenar, papa, nezalica! — Vatreći su mu duša i glava.

Da, Bakunjinje, mora da je tako bilo. Većito lutanje, ludo i samozaboravno. Bio si nesnosan, nerazuman, nemoguć! Bakunjinje, što se mene tiče, vrati se ili ostani gde si.

Duga pojava u plavom fraku na drezdanskim barikadama, lica na kojem se ogledao najsuroviji gnev. Pucajte na Operu! A kad je sve bilo izgubljeno, tražio je, s pištoljem u ruci, od Privremene revolucionarne vlade da sebe (i njega) digne u vazduh. (Čudnovata hladnokrvnost.) Gospodari velikom većinom odbiše taj predlog.

Sećaš li se, Bakunjinje? Uvek isto. Naravno, smetao si. Nikakvo čudo! Još i danas smetaš. Razumeš? Sasvim jednostavno, ti smetaš. I zato te molim, Bakunjinje: vrati se.

Saslušan, prikovan za zid olomuckih kazamata, osuđen na smrt, prebačen u Rusiju, pomilovan na većitu robiju:

krajnje opasan čovek! Neki dobrotvor mu dopušta da u svoju ćeliju unese Lihtentalov klavir. Zubi mu ispadaju. Za svoju operu **Prometej** otkriva ljupku, zvonku melodiju, uz čiji takt je poput deteta njihao svoju lavlju glavu.

Ah, Bakunjinje, to liči na tebe. (Njihao je svoju lavlju glavu: još dvadeset godina potom, u Lokarnu.) I zato što liči na tebe, i zato što nam ipak ne možeš pomoći, Bakunjinje, ostani gde si.

Prognan u Sibir, i pobegavši duž ledenoplavog Amura, preko Tihog okeana, na parnim jedrenjacima, saonicama, konjima, ekspresnim kolima, kroz pustu Ameriku, šest meseci bez odmora, najzad, u Pedingtonu, neposredno pred Novu godinu, izbačen iz kola, jurnu uz stepenice, baci se u srdačan zagrljaj i uzviknu: **Gde ovde ima svežih ostriga?**

Rečju, zato što si nesposoban, Bakunjinje, zato što nisi za prenosnu sliku iskupitelja birokratu svetog oca desnog ili levog njuškala, Bakunjinje: vrati se, vrati!

Nazad u progonstvo. Ne samo komešanje bune, žagor klubova, metež na trgovima; srećnim su ga činili i živost predvečerja, i dogovori, šifre, lozinke. Veliki beskućnik, proganjan glasinama, legendama, klevetama! **Magnetno srce**, naivno i rasipno! **Ceo dan i noć je psovao i vikao, bodrio i odlučivao.**

Zar ne? I zato što su ti rad, besposlica, apetit, većito znojenje tako malo ljudski kao i ti sâm, savetujem ti, Bakunjinje, ostani gde si.

Tvoj biograf, sveznalica, kaže: Bio je impotent. No Tatjana, mala smešna sestra, dovela ga je do besa svirajući na harfi u beloj plemićkoj kući. Doduše, nije otac svoja tri deteta. Ipak, on je Nečajevu, mitomanu, ubici, jezuiti, učenjivaču i mučeniku revolucije, pisao: **Moj mali tigar, moj Boy, moj mili divljak! (Despotizam prosvetljen je najogavniji.)**

Ah, Bakunjinje, ćutimo o ljubavi. Nisi hteo da umreš. Nisi bio politekonomski anđeo smrti. Bio si smeten kao mi, i bezazlen. Vrati se, Bakunjinje! Bakunjinje, vrati se.

Najzad, noć u Bolonji. Bio je avgust. Stajao je kraj prozora. Osluškiavao. U gradu se ništa nije micalo. Casovnici na zvonnicama su otkucavali. Pobuna je propala. Svanulo je. Skrio se u kola za seno. Obrijane brade, u svešteničkoj mantiji, s korpom jaja u ruci, sa zelenim naočarima, sa štapom je odšepao na stanicu, kako bi u Švajcarskoj umro — u krevetu.

Sad je to već odavno prošlost. Tada je svakako bilo, kao uvek, prerano ili prekasno. Ništa te nije opovrglo, ništa nisi dokazao, i zato ostani, ostani gde si, ili — što se mene tiče — vrati se.

Gomila mesa i sala, vodena bolest, obolela bešika. Smeje se, galami, stalno puši, guši se zbog astme, čita šifrovane telegrame i piše tajnim mastilom: **Eksploatacija i vlast: jedno te isto.** Podnađuo je i bez zuba.

Sve je prekriveno pepelom, kašikama za čaj, novinama. Pred kućom cupkaju doušnici. Svuda nered i prijavština. Vreme prolazi.

Evropa još uvek zaudara na policiju. Zato, Bakunjinje, i zato što tvoj spomenik nikad nigde nije postojao, ne postoji niti će postojati, molim te, Bakunjinje: vrati se, vrati, vrati.

S nemačkog preveo
Božidar Zec

DOBROLJUBOV KRAJ TELEFONSKOG APARATA

miodrag racković

Izenada, Viktor Tajnik je dobio jedan od onih dugotrajnih napada kijavice koji prouzrokuju brojne komplikacije, izmožde organizam i samo su nagoveštaj gripa, čije su epidemije tako česte s proleća u našem gradu. Sve je to Bogoljubu, u jednom dahu, istrtiljalo Tajnikova sekretarica, nasmejana, sve od dobro nabijenog mesa i živaca, tek što je s prve jutarnje kafe ušao u gazdin kabinet. Morao je Bogoljub da je prekine, pitajući da li je nešto glavnom komandujućim naredio, ali Dobrića nehajno odmahnu punačkom ručicom, znate vi druga Tajnika, niko mu ne može ući u trag, tandara — mandara, ni za glavu ni za rep.

Otkako se zaposlio, profesor Aksentijević se pridržavao nekoliko važnih principa; ne istrčavati ko crkvenjak pred svatove, napraviti skok sa zadržkom kada se radi o važnim koracima, ne ogovarati, sklanjati se ljudima s očiju, jednom rečom — voditi svoju politiku. Sekretarica mu onda, u slatkastom, neprekidnom mlazu toplih reči, poveri da će, kada je već na šefa navalila slabotinja, pobeći nešto ranije iz kancelarije. Molim vas, strašno sam radoznala, radnje su pune, jeftinoća, ima i diolena, i cica, sada je to u modi, prosto sam luda kada znam da će mi, domaćice, jel'te, sve najlepše polkupiti ispred nosa.

Što se tiče Tajnika, evo, secite me gde sam najtanja — i ona punačkom ručicom kao tupom satarom stade strgati po oblom vratu — ako mu fali i dlaka na glavi. Joj, kakav opasan švaleraš! Ili je otperjao s nekom devojčicom ili mu majstori kasne s radovima oko vikendice, pa mora da ih popnitegne. Treće nema.

Morao je Bogoljub da opomene sekretaricu, tu šmizlicu, zmižu — uspijušu, Dobriću Janković, spominjući fakat da je drug Viktor Tajnik veoma ozbiljan, korektan čovek i rukovodilac, izvanredno cenjen među kulturnim radnicima, da ima sredenu porodičnu situaciju, pa su, prema tome, njene pretpostavke čista izmišljotina, nešto nedopustivo. Trebalo bi da skрати jezik, da pripazi šta govori.

I onako su ljudi, u Komisiji, skloni da od jarca prave margarca. Po kancelarijama se raznose abrovi, a rdav glas nije što i zlatan pas.

Dobrića se još više zaokrugli, od stida su joj se savila ramena, i tupo je blenula, promećući kroz prste poštu. Onda se promeškolji, samo se očima smešeći Bogoljubu; jao, mene blentave, umalo ne zaboravih! Ko boga vas molim, družu Aksentijeviću, nadite mi nekog, ali dobrog, profesora engleskog jezika. Jedna moja prijateljica, iz komšiluka, krasna žena, dama u svakom pogledu, muž joj je inženjer i radi u Siriji, ima muke s detetom. Čudo jedno koliko je to derište tupavo za jezike. Prošle godine se jedva provukao, a ove kao da se skamenio, ni makac od jedinice. Uostalom, mogli biste i vi da mu pomognete, naravno, sve će to biti plaćeno, debelo, omi su parajlije. Ma, vidite li, deca su poblentavila od silnog učenja, te novi metodi, te audiovizuelna nastava, šta to naše vlasti rade s obrazovanjem?

Gužvao je šakom lice nesrećni profesor Aksentijević, spremno joj je skresao u lice da mu dopunska zarada, od davanja kondicija, kako se to nekada govorilo, glupavim i nesposobnim tatinim i maminim sinovima, nije potrebna. Neka Dobrića jednom za svagda utuvi u glavu, gnjavi ga i ovaj službenički posao, kao prebijen je, u tri sata, jedva uspeva da nešto pročita, a ima i porodičnih problema.

I nervozni ste u poslednje vreme, dopuni ga sekretarica. Možda sam samo preterano suzdražljiv. Onda se javi Tajnik, i Bogoljubu je, kroz telefonsku slušalicu, blago milovao sluh slabašan Viktorov glas, ne treba da se brinu, ništa se ozbiljno nije